

Rodinné právo

1.

Úvod do rodinného práva

CEVRO Institut

JUDr. Lucie Trnková, Ph.D.

lucie.trnkova@vsci.cz

Osnova semináře

- pojem rodiny a rodinného práva
- definice dítěte
- základní prameny právní úpravy
- příbuzenství, švagrovství, osoby blízké

Rodina

- Preambule Úmluvy o právech dítěte: *...základní jednotka společnosti a přirozené prostředí pro růst a blaho všech svých členů, zejména dětí...*
- soběstačnost
- péče o své členy
- právní regulace

Rodinné právo

Rodinné právo je právní odvětví, které reguluje vztahy v rodině a které se týká každého z nás. Každý z nás, je součástí nějaké rodiny, minimálně – každý z nás se narodil nějakým rodičům a byl nějak vychová. Žijeme v partnerských vztazích, uzavíráme manželství, vychováváme děti, staráme se o své rodiče, a proto se každý z nás dříve či později dostane do kontaktu i s rodinným právem.

Rodinné právo = soubor právních norem upravující osobní, statusové a majetkové poměry mezi osobami, které k sobě váží rodinná či obdobná pouta (mezi manželi, partnery, rodiči a dětmi, sourozenci, adoptivními rodiči a dětmi, pěstouny / poručníky a dětmi v jejich péči apod).

Prameny právní úpravy

VNITROSTÁTNÍ:

- Listina základních práv a svobod (č. 2/1993 Sb.)
- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (část II.)
- zákon č. 359/1999 Sb., sociálně-právní ochraně dětí
- zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

MEZINÁRODNÍ:

- Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (č. 209/1992 Sb., čl. 8)
- Úmluva o právech dítěte (č. 104/1991 Sb.)
- Úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení (č. 43/2000 Sb. m. s.)
- Evropská úmluva o výkonu práv dětí (č. 54/2001 Sb. m. s.)
- Evropská úmluva o styku s dětmi (č. 91/2005 Sb. m. s.)
- Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí (č. 34/1998 Sb.)

LZPS

- součást ústavního pořádku ČR
- Hlava IV.: Hospodářská sociální, kulturní práva

čl. 32:

- (1) Rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona. Zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena.
- (2) Ženě v těhotenství je zaručena zvláštní péče, ochrana v pracovních vztazích a odpovídající pracovní podmínky.
- (3) Děti narozené v manželství i mimo ně mají stejná práva.
- (4) Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona.
- (5) Rodiče, kteří pečují o děti, mají právo na pomoc státu.
- (6) Podrobnosti stanoví zákon.

EÚLP

- mezinárodní úmluva sjednaná v rámci Rady Evropy
- podepsána v Římě v roce 1950
- Česká a Slovenská federativní republika ji ratifikovala roce 1992

čl. 8: Právo na respektování soukromého a rodinného života

- (1) Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.
- (2) Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.

Úmluva o právech dítěte

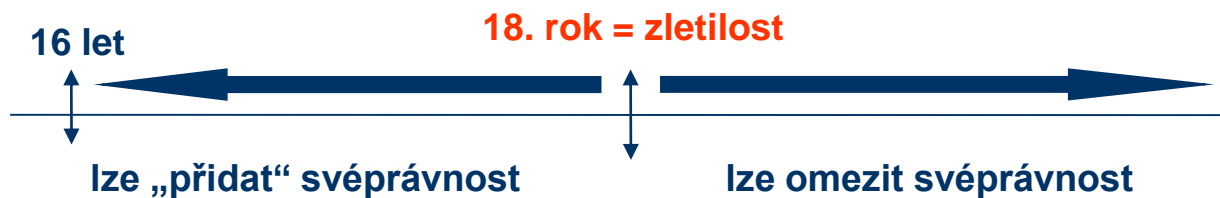
- nejvýznamnější mezinárodní dokument v oblasti ochrany práv dětí
- dodnes ji ratifikovalo 193 států a je tak nejvýznamnějším mezinárodněprávním dokumentem
- Česká a Slovenská federativní republika ji přijala v roce 1989, v platnost pro ČSFR vstoupila v roce 1991

čl. 1: definice dítěte

Dítětem se rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti (v terminologii nového OZ „svéprávnosti“) dosaženo dříve.

Nabytí zletilosti / svéprávnosti v ČR

- právní osobnost (starý OZ: „právní subjektivita“)
- svéprávnost (starý OZ: „způsobilost k právním úkonům“)
- manželství / emancipace

ČI. 3 ÚPD

- rozhodující kritérium:

čl. 3: zájem dítěte

Zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, správními nebo zákonodárnými orgány.

- (přebírá OSŘ, ZŘS, z. o SPOD...)

Další práva zakotvená v ÚPD

- práva zakotvená v úmluvě náleží každému dítěti bez rozdílu!
- zákaz diskriminace z jakéhokoliv důvodu – pro rasu; barvu pleti; pohlaví; jazyk; náboženství; politické smýšlení; národnostní, etnický nebo sociální původ; majetek, tělesná či duševní nezpůsobilost; postavení dítěte či jeho rodičů
- právo na život
- právo na identitu – právo na jméno; na státní příslušnost; právo znát své rodiče, je-li to možné; právo na jejich péči
- právo dítěte nebýt odděleno od svých rodičů proti jejich vůli, ledaže je to v zájmu dítěte, rozhodnutím soudu a na základě zákona

Další práva zakotvená v ÚPD

- participační právo dítěte – dítě, které je schopno formulovat svůj názor, má právo tento názor svobodně vyjádřit ve všech záležitostech, které se jej týkají; má právo na to, aby mu byly poskytnuty potřebné informace a aby bylo slyšeno v soudních či jiných řízeních, které se ho dotýká; názoru dítěte má být věnována patřičná pozornost s ohledem na jeho věk a rozumovou vyspělost
- svoboda myšlení, svědomí, náboženství
- ochrana soukromí, rodiny, domova
- ochrana před jakýmkoliv duševním či tělesným násilím, zneužíváním či vykořisťováním- právo na vzdělání a odpočinek
- právo na zvýšenou ochranu oproti dospělým

Občanský zákoník

- zákon č. 89/2012 Sb.
- vstoupil v účinnost 1. 1. 2014 a nahradil mj. zákon č. 94/1963 Sb., o rodině

část II.: RODINNÉ PRÁVO

Hlava I: Manželství

Hlava II: Příbuzenství a švagrovství

Hlava III: Poručenství a jiné formy péče o dítě

Příbuzenství (§ 771 – 773 OZ)

- **příbuzenství**
- **linie přímá / linie vedlejší**
- **stupeň příbuzenství**

Švagrovství (§ 774 OZ)

- švagrovství
- vznik
- zánik

Osoba blízká (§ 22 OZ)

- vždy
- při splnění dalších podmínek

Pr. předpisy a literatura

Listina základních práv a svobod (č. 2/1993 Sb.)

Úmluva o právech dítěte (č. 104/1991 Sb.)

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

zákon č. 359/1999 Sb., sociálně-právní ochraně dětí

Hrušáková, M., Králíčková, Z.: České rodinné právo. 3. vyd. Brno: MU, 2006.

Hrušáková, M. a kol.: Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentář. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009.

Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol.: Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck 2014.

Radvanová, S., Zuklínová, M.: Kurs občanského práva – Instituty rodinného práva. 1. vydání. Praha: C. H. Beck 1999.

Holub, M., Nová, H., Ptáček, L., Sladká Hyklová, J.: Zákon o rodině s komentářem, judikaturou a předpisy souvisícími. 9. vydání. Praha: Leges 2011.

Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J., Zuklínová, M. a kol.: Občanský zákoník - Komentář - Svazek II (rodinné právo). 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer 2014.